



ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల (స్వ.ప్ర.)

గుంటూరు, ఆంధ్రప్రదేశ్



Vol. : 26

Issue : 2 (2)

Spl. Edition డిసెంబర్ - 2022

ISSN No. : 2457-0796



Azadi Ka
Amrit Mahotsav

అంతర్జాతీయ అంతర్జాల సదస్సు

జాతీయోద్యమం - అనుభవాలు, జ్ఞాపకాలు, సాహిత్యం

"National Movement - Experiences, Memories, Literature"

10 & 11 ఆగస్టు, 2022



మూసీ ప్రత్యేక సంచిక

సాహిత్య సాంస్కృతిక చారిత్రక మాస పత్రిక



నిర్వహణ

తెలుగు శాఖ

ప్రభుత్వ మహిళా కళాశాల, (స్వ.ప్ర.) గుంటూరు





వ్యవస్థాపకులు
శ్రీ బి.ఎన్.శాస్త్రి



మూసీ

సాహిత్య
సాంస్కృతిక
చారిత్రక

చదివి దాచుకోదగిన ఏకైక తెలుగు మాసపత్రిక

సంపుటి : 26 సంచిక : 2(2) డిసెంబర్ - 2022

సంపాదకులు (EDITOR)
సాగి కమలాకర్ శర్మ
SAGI KAMALAKARA SHARMA

సహ సంపాదకులు (ASSOCIATE EDITOR)
డా. దత్తయ్య అట్టెం
Dr. DATTAIAH ATTEM

Printed and Published by
B. Anantha Laxmi

Type Setting at :
KAVYASREE GRAPHICS
Ph: 934 797 1177

Printed at : Sri Sai Process Ph. 27563075

విడిప్రతి : 20/-
సంవత్సర చందా : 200/-
శాశ్వత సభ్యత్వం : 2500/-
(పది సంవత్సరాలు మాత్రమే)

చెక్కులు, డి.డి.లు 'మూసీ తెలుగు మాసపత్రిక' (MUSI Telugu Monthly Magazine) పేరుపై మాత్రమే పంపాలి.

వివరాలకు : **మేనేజర్, మూసీ మాసపత్రిక,**
2-2-1109/బకె - ఎల్ఐజి-10, బతుకమ్మకుంట, బాగ్ అంబర్పేట, హైదరాబాద్ - 500 013

**ఈ పత్రికలోని వ్యాసాలు, అభిప్రాయాలు ఆ యా రచయితల సొంతమే కాని
పత్రికకు ఆ అభిప్రాయాలతో ఎటువంటి సంబంధం లేదు.**

Printed, Published and Owned by : **B. Anantha Laxmi,**
3-4-245/1, Lingampally, Kachiguda, Hyderabad - 500 027. Telangana.
Office : 2-2-1109/BK-LIG 10, Bathukammakunta, Bagh Amberpet, Hyderabad - 13.
Printed at Sri Sai Process, 3-4-612/1, Narayanguda, Hyderabad - 500 029. Telangana.
Editor : **Dr. Sagi Kamalakar Sharma. RNI No. 37723/80**

విషయసూచిక

1. సందేశం	- డా. పోలా భాస్కర్, (ఐఎఎస్)	viii
2. అభినందన	- డా. వి.ఆర్. జ్యోత్స్న కుమారి	ix
3. ముందుమాట	- డా. కట్టెపోగు సురేష్ కుమార్	x
1. జాతీయోద్యమం సాహిత్యం	- ఆచార్య తుమ్మల రామకృష్ణ	12
2. జాతీయోద్యమం మన సంస్కృతి	- ఆచార్య పి. వరప్రసాదమూర్తి	14
3. జాతీయోద్యమ నాయకులతో నా జ్ఞాపకాలు	- ఆచార్య ఆర్.వి.యస్. సుందరం	17
4. జాతీయోద్యమం అనేది ఒక నిరంతర స్ఫూర్తి	- ఆచార్య దార్ల వెంకటేశ్వరరావు	21
5. ఆంధ్రదేశంలో జాతీయోద్యమ పాత్ర	- ఆచార్య విస్తాలి శంకర రావు	33
6. జాతీయోద్యమం - నా అనుభవాలు	- డా. కూరెళ్ల విఠలాచార్య	35
7. టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులు - నా జ్ఞాపకాలు	- టంగుటూరి శ్రీరామ్	37
8. పింగళి వెంకయ్య గారు - జ్ఞాపకాలు	- డా. జి.వి.యస్. నరసింహం	40
9. జాతీయోద్యమం - గేయం	- డా. తోటకూర ప్రసాద్	42
10. జాతీయోద్యమం - నిషేధ గేయాలు	- ఆచార్య ఎన్. వి. కృష్ణారావు	45
11. జాతీయోద్యమం	- డా. ఇ. మాధవి	48
12. స్వాతంత్ర్యోద్యమ కవయిత్రి శ్రీమతి తల్లాప్రగడ విశ్వసుందరమ్మ	- డా. వెలువోలు నాగరాజ్యలక్ష్మి	51
13. అనంతజిల్లాలో గాంధీజీ జ్ఞాపకాలు - అనంతవాసుల అనుభవాలు	- డా. వి. శ్రీదేవి	59
14. స్వాతంత్ర్య ఫలం	- డా. తొట్టెంపూడి శ్రీ గణేష్	63
15. జాతీయోద్యమం	- డా. బూసి వెంకటస్వామి	65
16. దేశాభిమాని త్యాగశీలి శ్రీ కోపల్లె హనుమంతరావు	- మణినాథ్ కోపల్లె	67
17. తెలుగులో జాతీయోద్యమ సాహిత్యం	- డా. కట్టెపోగు సురేష్ కుమార్	75
18. ధీర వనిత ఉన్నవ లక్ష్మీబాయిమ్మ	- డా. వాసిరెడ్డి భవాని	78
19. జాతీయోద్యమ స్త్రీల కథలు - విశ్లేషణ	- డా. దోమల ధాత్రికుమారి	82
20. జాతీయోద్యమంలో స్త్రీ చైతన్యం	- డా. యస్. దివిజాదేవి	87
21. జాతీయోద్యమంలో కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ	- డా. పరుచూరి విజయలక్ష్మి	93
22. జాతీయవాదిగా ఆచార్య తిరుమల	- డా. కాకుమాని శ్రీనివాసరావు	98
23. ఆదర్శ మహిళ శ్రీమతి ముసునూరి కస్తూరి దేవి	- డా. వై. శ్రీలత	102
24. 'స్వాతంత్ర్య సిద్ధి' కావ్య వైశిష్ట్యం	- డా. కానుకొల్లు బాలకృష్ణ	105
25. తెలుగు సాహిత్యంలో జాతీయోద్యమ భావనలు - ఒక పరిచయం	- డా. రత్నశేఖర్ కట్టెపోగు	112
26. జాతీయోద్యమ కవిగా మంగిపూడి	- డా. కె. కరుణశ్రీ	116
27. జాతీయోద్యమం భారత స్వాతంత్ర్య వీరాంగన కనకమ్మ	- డా. గోపవరం పద్మప్రియ	122
28. భారత జాతీయోద్యమం - 'కథ' పాత్ర	- డా. కె. ఎన్. సుందరేశ్వర రావు	126
29. జాతీయోద్యమం - మహిళల సాహిత్యం	- డా. చింతల రాకేష్ భవాని	129

జాతీయవాదిగా ఆచార్య తిరుమల

డా. కాకుమాని శ్రీనివాసరావు, ఆంధ్రోపన్యాసకులు, ఆర్.ఆర్.డి.ఎస్. ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, భీమవరం

జాతీయ వాదం కేవలం రాజకీయపరమైన పరిభాషేమీ కాదు. అది జాతి ఆకాంక్షను వ్యక్తీకరించే ఒక సాంస్కృతిక నిర్మాణానికి చెందిన భావన కూడా. జాతీయ వాదాన్ని కేవలం ఒక మతపరమైన సంకుచితార్థంలోకి పరిమితం చేయటం దురదృష్టకరం.

ఒక జాతి దేశపరంగా మనిషి జీవిత విధానం, నాగరికత, సంస్కృతి, భాష వంటి అనేక అంశాలు జాతీయ వాదంలో చోటు చేసుకొంటాయి. కాలక్రమంలో విజాతీయమైన విపరిణామాలు ఒక దేశపు నాగరికతలో వినాశనాన్ని కలిగించవచ్చు కూడా. అది ఆ జాతి సంస్కృతి విచ్ఛిన్నతకు దారి తీయవచ్చు. ఆధునిక యుగం ఆరంభంలో బ్రిటీష్ వలస పాలకుల విధానాలు అనేక దేశాల్లో ఇలాంటి సంక్షోభాన్ని సృష్టించాయి. అనంతర కాలంలో వలస పాలకులకు వ్యతిరేకంగా జాతీయోద్యమాలు వెల్లువెత్తాయి. స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం జీవించిన వ్యక్తుల ఆత్మకథల్లో ఈ సంఘర్షణ తాలూకు ఆనవాళ్ళు గమనించవచ్చు.

తిరుమల రామచంద్ర గారి స్వీయచరిత్రలోని ఘట్టాలు ఆయన పుట్టిన సంవత్సరం 1913 ముందు వెనుకలనుండి 1944 ప్రాంతాలదాకా చెందినవి. ఈ మూడు దశాబ్దాల కాలం చారిత్రకంగా గొప్ప ప్రాధాన్యత కలది. ఆంధ్ర మహాసభ ఆవిర్భావం, భారత ప్రభుత్వ చట్టాలు, సహాయ నిరాకరణ, స్వదేశీ ఉద్యమాలు, మోష్లా, బార్డోలీ, క్విట్ ఇండియా ఉద్యమాలు ఈ కాలపు పరిధిలో జరిగినవే.

బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం జాతీయ జీవిత విధానాన్ని ప్రభావితం చేస్తూ ఆంగ్ల విద్య, క్రైస్తవ మతం, అల్లోపతీ వంటి విజాతీయమైన విధానాలను భారతీయ సమాజంలో ప్రవేశపెట్టడం అప్పటికే ఆరంభించారు.

ముఖ్యంగా సంస్కృత భాష పఠన, పాఠ్యాదులలో నుండి క్రమేపీ నిష్క్రమిస్తున్న కాలమిది. ఆయుర్వేద విద్య వెనుకబడిపోతూ ప్రభుత్వ ప్రాబల్యంతో అల్లోపతీ విజృంభిస్తున్న కాలం. ఈ సామాజిక నేపథ్యంలో పురుడుపోసుకున్న జాతీయ భావాలు బాలుడిగా ఎదుగుతున్న తిరుమలలో క్రమేపీ ఊడల్లాగా వ్యాపించాయి.

తిరుమల అక్షరాభ్యాసం రోజుల్లో పాఠశాలలు జార్జి చక్రవర్తి ప్రార్థనతో ప్రారంభమయ్యేవి. సంస్కృతాన్ని కూడా ఇంగ్లీషు వాచకాల నుండి (భండార్కర్) నేర్చుకోవాల్సిన దుర్దశ నెలకొన్నది. వేదం చదివించాలా? ఇంగ్లీషు బడులలో చేర్చాలా? అన్న ఊగిసలాట పెద్ద పెద్ద పండితుల ఇంట్లో చర్చనీయాంశంగా ఉండేది. కన్యాశుల్కం నాటకంలోనూ ఈ చర్చను గమనించవచ్చు. ఇంగ్లీషు చదివితే ప్రభుత్వోద్యోగాలు వస్తాయనే ఆశతో “మంచినీటికి ఎగబడ్డ చేపల్లాగా” ఆనాటి ప్రజలు ఇంగ్లీషు బడులకు ఎగబడ్డారని టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులు తన ఆత్మకథలో ప్రస్తావించారు.

తిరుమల రామచంద్రగారి కుటుంబం రెడ్డిరాజులు, విజయనగర సార్వభౌములు తాడిమర్రి సంస్థానం వారికి మత గురువులుగా ఉన్న తాతాచార్యుల వంశానికి చెందినది.

తాడిమర్రి సంస్థాన పాలకులు వ్యాధులు అంటే బోయ వంశానికి చెందిన వారు. రాజ్యాలు కనుమరుగయ్యాక వీరు వీర జాతికి చెందిన పాళేగారులుగా మిగిలారు. వీరు ఎదురు తిరిగే స్వభావం కలవారని బ్రిటీష్ ప్రభుత్వం భయపడి వీరిని క్రిమినల్ ట్రైబ్స్ చట్టం (C.T.Act 1871) కింద జమకట్టి ప్రభుత్వోద్యోగాలు ఈయ రాదని వీరిని దొంగలుగాను, నేర జాతులుగాను పరిగణించారు. అంతకుముందే సిపాయిల తిరుగుబాటు సమయంలో పోరాడిన ఈ తాడిమర్రి సంస్థానాన్ని బ్రిటీష్ సైనికులు నేలమట్టం చేశారు.

తిరుమల రామచంద్రగారి కుటుంబం పూర్తిగా సనాతనాచారం పాటిస్తున్నా వీరితాత గారు, నాన్న, చిన్నాన్నలు కాంగ్రెస్ వాదులు. వీరి ఇంట్లో నాలుగైదు చరఖాలుండేవి. వీరి తాతగారు తిరుమల తాడిమర్రి నరసింహాచార్యులు పట్టుదలతో బెల్గాం కాంగ్రెస్ సభలకు వెళ్ళి వచ్చారు. ఆయన తిలక్ అనుయాయులు.

రామచంద్ర ఎనిమదవ యేట నాలుగోక్లాసు ముగించాక సంస్కృతమా, ఇంగ్లీషా? అనే చర్చ మొదలైంది. తండ్రి పినతండ్రులిద్దరూ ఇంగ్లీషు చదివించాలని నిర్ణయించినా అది తాతాల్లికంగా కొన్ని నెలలే సాగింది. తాతగారు ఇంగ్లీషు చదువుకి మొదటినుండి వ్యతిరేకం కావటం వల్ల మళ్ళీ తిరుమల రామచంద్ర గారిని సంస్కృతం చదివించటం ఆరంభించారు.

ఆనాటి సంస్కృత పండితులు వారణాసిలాంటి చోట్ల న్యాయ, వేదాంత, మీమాంసా, వ్యాకరణ యోగ శాస్త్రాలు చదివేవారు. కొందరు కొన్ని సిద్ధులు కూడా సాధించేవారు. తిరుమల రామచంద్రగారు ప్రత్యేకంగా ముచ్చుకుంట కృష్ణమాచార్యుల యోగశక్తి విశేషాలను తన ఆత్మకథలో ప్రస్తావించారు.

భారతీయమైన ఆలోచనా విధానం నుండి నిర్భీతి, స్వేచ్ఛా జీవనం, సమానత్వ వాదం, సహనం, నిరాడంబరత, త్యాగం వంటి లక్షణాలు రామచంద్రగారి వ్యక్తిత్వంలో చోటుచేసుకున్నాయి. జాతీయ భాషాసంస్కృతులు అంతర్ధానమయ్యే పరిస్థితులనుండి, అవాంఛనీయ పరిణామాలపట్ల ప్రతిఘటన నుండి తిరుమల రామచంద్ర వ్యక్తిత్వం రూపుదిద్దుకొన్నది.

రామచంద్రగారు జీవితాంతం ఖద్దరే ధరించారు. తిరుపతి సంస్కృత కళాశాలలో చేరినప్పుడు, వివిధ రాష్ట్రాల విద్యార్థులతో సహవాసమేర్పడి భారతీయ సమాజం నైజాన్ని ఆకళింపు చేసుకున్నారు. గాంధీజీ విధానాలు సహజంగానే రామచంద్రలో జాతీయ భావజాలానికి బీజాలు వేసాయి. తగలబడుతున్న హరిజనవాదలలో మంటలు ఆర్పడానికి నీళ్ళు మోసారు. వాళ్ళ పిల్లలను సురక్షిత ప్రాంతాలకు చేర్చారు. ప్రమాదాల్లో పడిపోయిన బండ్లను ఎత్తి గాయపడిన వారిని ఆస్పత్రులకు చేర్చారు. ఇవన్నీ తిరుమల తన 11వ ఏట తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వర సంస్కృత కళాశాలలో స్కాట్ సంఘంలో ఉండగా చేసిన పనులు.

జాతీయ వాదాన్ని రాజకీయంగా కాక సాంస్కృతికంగా అవగాహన చేసుకోవాలని భావించిన అరబిందో ప్రభావం తిరుమలగారి మీద పడిందని భావించాలి. అరబిందో ప్రకారం “రాజ్యం”, “స్టేట్” అనే భావన రాజకీయమైన భావన. ఒకవిధంగా పరిపాలనా రంగానికి సంబంధించినది. కానీ ‘జాతి’, ‘నేషన్’ అనేది రాజకీయ భావన కాదు. అది సాంస్కృతిక భావన. (శ్రీ అరబింద దర్శనము - కాకుమాను తారానాథ్ పే. 73).

ఫ్రెంచి మేధావి రేనాన్ జాతిని ఒక జీవాత్మగా, ఆధ్యాత్మిక సిద్ధాంతంగా నిర్వచించాడు. (అదే. పే. 74) అలాగే హెరాల్డ్ లాస్కీ తన ‘Grammar of Politics’ లో ప్రపంచం లోని మిగతావారికంటే , ఒక ప్రత్యేక ఐక్యతా భావన కలిగి ఉండటమే జాతి ప్రత్యేకత అంటాడు. ఆ జాతి చేసిన సామూహిక ప్రయత్నాల వలన చారిత్రకంగా వారిలో ఒక ఏకత్వం బలపడుతుంది.

అలాగే అరబిందుల దృష్టిలో జాతీయవాద ధోరణి కేవలం రాజకీయాలకే పరిమితం కాలేదు. అది ఆధ్యాత్మిక ప్రాతిపదికను వైవిధ్యాన్ని కలిగి ఉన్న భావన. ఈ దేశపు ప్రాచీన మూల్యాలను తిరిగి కాలానుగుణంగా పునరుద్ధరించడానికి ఒక

ఉన్నత ప్రయత్నం అవసరమని అరవిందుల అభిప్రాయం.

జాతి, మాతృదేశం కేవలం ఒక మట్టిముద్ద కాదు. కవిత్వ విశేషం. వట్టి ఊహ కాదు. అది విశేషమైన శక్తి స్వరూపిణి. ఇలాంటి భావాలు అప్పటికి బాలుడిగా ఎదుగుతున్న తిరుమల రామచంద్రలో ఆధ్యాత్మిక జాతీయ వాదాన్ని పాదుకొల్పాయి.

తిరుమల రామచంద్ర కాంగ్రెసు కార్యక్రమ ప్రచారానికీ, సమావేశాల్లో ప్రోత్సాహానికీ పాటలు కావలసి వచ్చినప్పుడు, వాటిని సంస్కృతంలో రాసాడు.

“ప్రేమ పూతా మాతా సుచరిత

సకల చరాచర నికరాకారే

వికసిత సురుచిత ఘనవన వారే

అకలంకే విమలోదక పూరే” లాంటి పాటలూ,

“భింది భింది భారతీయ

మాతృ దాస్య శృంఖలం

మందహాసన విధుర మధ్య

కలయమాతురాననమ్” వంటి మార్పింగ్ సాంగ్స్ రాసారు. (హంపీ నుంచి హరప్పా దాక. పే. 241)

సంస్కృతంలో కవిత్వం రాయటం తిరుమలకు ఒక ఇష్టమైన వ్యాపకం. ఆయన 14 యేట తిరుపతి టౌన్ కాంగ్రెస్ కమిటీ కార్యదర్శి అయ్యారు. విదేశీ వస్త్ర దహనము, ఖద్దరు ప్రచారం, హరిజనులను కూడగట్టడం, మధ్య నిషేధ ప్రచారం ఇవీ ఆయన నేతృత్వంలో కొనసాగించిన కార్యక్రమాలు. ఆనాడు మొదలైన ఆయన ఖద్దరు వస్త్రధారణ జీవితాంతం కొనసాగింది.

తిరుపతిలోని గోవింద రాజ స్వామి మహాద్వార గోపురంపై కాంగ్రెస్ పతాక ఎగురవేయాలనే కోరిక ఆయనకు పుట్టింది. గోపురం అంతస్తులు 12. పోలీసుల నిఘా ఉన్నా 5వ అంతస్తుదాకా ఎక్కి త్రివర్ణ పతాకాన్ని ఎగురవేయగలిగారు. చిత్తూరు జిల్లా నుండి తొలి సత్యాగ్రహి ఆయనే. “పోలీసు కుక్కలకు భయపడకుడి” అంటూ 500 కరపత్రాలు తయారుచేసి బహిరంగంగానే పంచారు. స్వయంగా తనే పోలీసు రాణాలో ఆ కర పత్రాన్ని హెడ్ కానిస్టేబుల్ చేతికి అందించాడు.

కేసు విచారిస్తున్న సమయంలో మెజిస్ట్రేట్ ఆరోపణ పత్రాన్ని చదివి నేరం చేసావా? లేదా? అని ప్రశ్నించినపుడు “మీ దృష్టిలో నేను నేరస్తుడినేమోకాని, నా దృష్టిలో కాదు. నేను మీరు ఆరోపించిన విషయాలన్నీ మాతృదేశ భక్తితో, దేశం కోసం చేశాను. అలాంటప్పుడు నేను నేరం చేసినవాడిని ఎలా అవుతాను” అని ధైర్యంగా ఎదురు ప్రశ్న వేసిన దేశభక్తుడు తిరుమల రామచంద్ర. తాను అరెస్టయి జైలు లోపల ఉన్న నాటి రాత్రి “అరెస్టయినందుకు ఆనందంతో నాకు ఆకలి కాలేదు, నిద్ర పట్టలేదు” అని ఆయన రాసుకొన్నారు.

తిరుచిరాపల్లి సెంట్రల్ జైలులో వేయిమంది వివిధ రాష్ట్రాలకు చెందిన సత్యాగ్రహులతో కఠిన కారాగార శిక్షను అనుభవించాడు. జైలు గోడల మీద బొగ్గుతో ఎన్నో దేశభక్తి గేయాలు సంస్కృతంలో రాసారు. రవీంద్రుని సుప్రసిద్ధ గీతం ‘అకేలా చలో’ను అనువదించారు. ధనికుల దౌర్జన్యాలను గర్హిస్తూ ఒక శతకం, సత్యాగ్రహ విజయ: అనే నాలుగంకాల నాటకమూ రాసారు.

ప్రభుత్వం నిషేధించిన వి.డి.సావర్కార్ “The First War of Indian Independence” బ్రెడ్డు ముక్కల మధ్య పెట్టించి రహస్యంగా జైలుకు రప్పించి, రహస్యంగా రోజుకో పుట చదివారు. విడుదలైన తర్వాత విప్లవోద్యమంలో చేరాలని స్నేహితులతో కలిసి చేతులమీద చేతులు వేసుకొని ప్రతిజ్ఞ చేసారు.

నెల్లూరులో ఒక గదిలో ఆళ్ళ బాలకృష్ణారెడ్డిలాంటి విప్లవ నాయకులతో రహస్యంగా నివసించారు. గూట్లోని శాకుంతలం,

ధ్వన్యాలోకం కింద పిస్తోళ్ళు, బాకులు, రివాల్యర్లు దాచి ఉంచేవాళ్ళు. వాళ్ళవెంట రెండుమూడు దోపిడీలకు, దొంగతనాలకు, అమావాస్య చీకట్లలో భోరున కురుస్తున్న వానలలో విప్లవకారులను తప్పించడానికి వెళ్ళాడు. అయితే క్రూరమైన ముఠాలాగా తయారైన ఆ బృందం నుండి బయటకు వచ్చేసారు తిరుమల.

ఈ దేశపు ప్రాచీన మూల్యాలను సంరక్షించుకోవాలన్న భావన తిరుమల రామచంద్రలో ముందునుండి ఉండేది. అందులో సంస్కృత భాషా పునరుద్ధరణలాంటిదే ఆయుర్వేద శాస్త్ర సంరక్షణ.

ఆయన ఆత్మకథలోనూ, శ్రీపాద సుబ్రమణ్యశాస్త్రిగారి “అనుభవాలూ జ్ఞాపకాలూను” లోను దాదాపు అద్భుతమూ, అభూత కల్పనల వంటి వాస్తవాలు ఆయుర్వేద శాస్త్రం వల్ల జరిగినట్లు దాఖలాలున్నాయి. స్వయంగా తిరుమల రామచంద్ర జీవితంలోనే ఇలాంటి సంఘటనలు జరిగినట్లు ఆయన రాతల్లోనే తెలుస్తున్నాయి.

బ్రిటీష్వారు ఆయుర్వేదాన్ని చంపి అల్లోపతిని ప్రచారం చేయటానికి కమిటీ వేయటము, ఆయుర్వేదాన్ని పిచ్చివాళ్ళ పంచాయితీ అని ప్రకటించడమూ దేశవ్యాప్తంగా పండిత దీవి గోపాలచార్యులు జరిపిన ఆయుర్వేద పరిరక్షణ ఉద్యమమూ తిరుమలగారి ఆత్మకథలో స్పష్టంగా కథనం చేయబడింది. ఇవేకాక తేలు మంత్రం, పాముని కట్టడి చేసే మంత్రాలకు చెందిన విశ్వాసాలను బలపరిచే యదార్థ సన్నివేశాలను తిరుమల రామచంద్ర రికార్డు చేసారు.

హనుమద్భక్తులైన వస్తాదుల అసాధారణ బల ప్రదర్శన, అల్యాకు వంటి మొక్కల ఔషధ విలువల ప్రస్తావన వంటి విశేషాలు తరిగిపోతున్న భారతీయమైన మూల్యాలూగా చూపిస్తారు. ఆ మూల్యాల పరిరక్షణకు కంకణ బద్ధులై జీవిత పర్యంతమూ అధ్యయనం చేస్తూ విలువైన సారస్వతాన్ని సృష్టించి నిజమైన జాతీయవాదిగా తెలుగువారి మనసులలో విలువైన వ్యక్తిగా తనదైన ముద్ర వేసారు తిరుమల రామచంద్ర. ❀